

บทที่ 3

ประวัติความเป็นมาและสภาพพื้นที่ศึกษา

การศึกษาถึงลักษณะของพื้นที่ในชุมชนวัดราชาและชุมชนบ้านญวนสามเสน เป็นการศึกษาลักษณะทางด้านต่างๆ ของชุมชน ได้แก่ ลักษณะทางด้านกายภาพ ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจและลักษณะทางด้านสังคม ในพื้นที่ชุมชนวัดราชาและชุมชนบ้านญวนสามเสน

3.1. ประวัติความเป็นมาของชุมชน

พื้นที่ชุมชนเดิมเป็นทุ่งกว้าง เรียกว่า ทุ่งสามเสน เริ่มมีวัดสมอรายตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา สันนิษฐานว่าสร้างมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา (สหธรรมิกสำนักวัดราชาธิวาส, 2499 : 21) ต่อมาในสมัยพระนารายณ์มหาราช ได้โปรดเกล้าฯ ให้ชาวโปรตุเกสกลุ่มหนึ่งเข้ามาอาศัยใกล้กับวัดสมอราย เรียกว่าหมู่บ้านโปรตุเกส และชาวโปรตุเกสกลุ่มนี้ยังได้สร้างโบสถ์วัดน้อย ทำด้วยไม้ไผ่ขึ้นในหมู่บ้าน ในเวลาต่อมาได้สร้างโบสถ์วัดคอนเซ็ปชัน

พ.ศ. 2325 ในรัชกาลที่ 1 โปรดเกล้าฯ ให้ชาวเขมรลี้ภัยจากจลาจล ประมาณ 400 - 500 คน เข้ามาอยู่ร่วมกับชาวโปรตุเกส เพราะเหตุว่านับถือศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก เหมือนกัน เรียกกันว่าหมู่บ้านเขมร ในขณะที่เดียวกันชาวเขมรยังได้รับราชการในกรมทหารฝรั่ง แม่นปืน และได้เป็นหัวหน้าดูแลชาวบ้านที่บ้านเขมรด้วย มีบรรดาศักดิ์เป็นเจ้าพระยาวิเศษสงครามภักดี ต้นตระกูลวิเศษรัตน์และวงศ์ภักดี (ปราณี กล้าส้ม, 2545 : 177) ต่อมา มีชาวญวนอพยพมาอีกประมาณ 300 คน เข้ามาอยู่ร่วมกับชาวเขมรและชาวโปรตุเกส ตามคำชวนของบาทหลวงเป่และพระยาวิเศษสงคราม (อิสรา ทองธวัช , 2532 : 33)

ในขณะที่เดียวกันวัดราชาธิวาสซึ่งเคยมีชุมชนอาศัยอยู่ในพื้นที่ได้กลายเป็นวัดร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาล่มสลาย รัชกาลที่ 1 จึงได้โปรดเกล้าฯ บูรณะปฏิสังขรณ์วัดให้อยู่ในสภาพดีดังเดิม จึงปรากฏการตั้งถิ่นฐานของชุมชนวัดสมอรายตั้งแต่นั้นเรื่อยมา

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 2 สมัยดำรงพระยศเป็น สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร ได้ทรงผนวชแล้วจำพรรษาอยู่ ณ วัดสมอราย และในรัชกาลที่ 3 ทรงผนวชประทับอยู่ ณ วัดมหาธาตุ ในชั้นต้น แล้วก็เสด็จขึ้นมาจำพรรษาอยู่ ณ วัดสมอราย เพราะเหตุที่วัดสมอรายเป็นที่ประทับของกษัตริย์ถึง 2 พระองค์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

กรมพระราชวังบวรมหาเสนารักษ์ จึงได้พระราชทานนามใหม่ว่า วัดราชาธิวาส (แผนที่และรูปถาวรวัตถุของวัดราชาธิวาสกับจำนวนภิกษุสามเณรจำพรรษา, 2479 : 105-107)

ในสมัยรัชกาลที่ 3 มีชาวนวนอพยพเข้ามาอีกประมาณ 1500 คน พระยาวิเศษสงครามและพระยาณรงค์ฤทธิ์โกษา ได้กราบทูลขอชาวนวนไป รัชกาลที่ 3 จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้ชาวนวนคริสตัง ตั้งบ้านเรือนเหนือบ้านเขมร ซึ่งมีชาวนวนอาศัยอยู่ก่อนแล้ว ทรงใช้เงินส่วนพระองค์ซื้อที่ดินแปลงใหญ่ พระราชทานที่อยู่อาศัยพร้อมทั้งพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์สร้างโบสถ์ที่ทำด้วยไม้ไผ่เป็นการชั่วคราว ให้ชื่อว่าวัดเซนต์ฟรังซิสซาเวียร์ พร้อมทั้งสักข้อมือชาวนวนสวมมิกัดดี อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของพระยาวิเศษสงครามฯ และมีพระยาบรรณาธิการนาถเป็นหัวหน้าหมู่บ้าน และให้ชาวนวนสังกัดกรมปืนใหญ่ เรียกว่าหมู่บ้านชาวนวน (ปราณี กล้าส้ม, 2545 : 166 - 167)

อาณาเขตของทั้งหมู่บ้านเขมรและหมู่บ้านชาวนวนอยู่ใกล้ติดกันมาก และต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 ทรงตรากฎหมาย ร.ศ. 128 อนุญาตให้มิสซังโรมันคาทอลิกในกรุงสยามถือกรรมสิทธิ์ที่ดินได้ เจ้าพระยามรราช จึงประกาศยกพื้นที่บ้านชาวนวนเซนต์ฟรังซิสซาเวียร์ และบ้านเขมรริมมาตุเหล็กกองเข็ปซัง ในตำบลสามเสนสองแห่งนี้ ให้เป็นกรรมสิทธิ์ของมิสซังโรมันคาทอลิก ดังนั้นหมู่บ้านชาวนวนและหมู่บ้านเขมรจึงเรียกรวมกันตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา (ปราณี กล้าส้ม, 2545 : 128)

3.2. ลักษณะทางกายภาพ

3.2.1 ที่ตั้งและความสัมพันธ์กับพื้นที่โดยรอบ

ที่ตั้ง (แผนที่ 3.1)

การตั้งถิ่นฐานของชุมชนเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยอยุธยาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โปรดเกล้าฯ พระราชทานที่ดินให้ชุมชนชาวต่างประเทศสร้างบ้านเรือนในบริเวณใกล้กับแม่น้ำเจ้าพระยา เนื่องจากธรรมเนียมที่ถือปฏิบัติ ในการกำหนดแหล่งที่ตั้งบ้านเรือนของชาวต่างชาติ มักให้อยู่นอกเขตกำแพงเมืองทั้งทางด้านใต้ของพระนครที่เป็นทางออกสู่ทะเลหรือเป็นต้นทางที่จะให้หยุดตั้งหลักแหล่งก่อนเข้าถึงตัวพระนคร ซึ่งวิธีนี้ได้ถือปฏิบัติต่อเนื่องจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ที่มีแนวทางป้องกันพระนครคล้ายกันด้วย (มุศดี ทิพทัส, 2537: 45)

ในอดีต ความสำคัญของพื้นที่เป็นเพียงพื้นที่เกษตรนอกเมือง มีลักษณะเป็นทุ่งกว้างเรียกบริเวณนี้ว่าทุ่งสามเสน ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งในขณะนั้น ความเจริญทางด้านต่างๆ ยังคงอยู่ที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ฝั่งตะวันออกยังเป็นลักษณะของชุมชนนอกเมืองที่ไม่ได้รับความสำคัญมากนัก

ปัจจุบันนับได้ว่าชุมชนวัดราชาและชุมชนบ้านญวนสามเสนเป็นย่านที่อยู่อาศัยเก่าแก่แห่งหนึ่งของกรุงเทพมหานคร พื้นที่ของชุมชนตั้งอยู่ในแขวงวชิระพยาบาล เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โดยทั้งสองชุมชนตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีอาณาเขตติดต่อ ดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	ติดกับถนนราชวิถี
ทิศใต้	ติดกับคลองท่อ
ทิศตะวันตก	ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา
ทิศตะวันออก	ติดกับถนนสามเสน

ความสัมพันธ์กับพื้นที่โดยรอบ (แผนที่ 3.2)

พื้นที่โดยรอบของชุมชน ส่วนใหญ่เป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการ สถานศึกษา เช่น อาคารหอสมุดแห่งชาติ เขตพระราชฐานท่าवासูกกรี วัดราชผาติการาม ตลาดเทวราช และยังมีย่านใกล้เคียงหลายย่านที่อยู่ใกล้พื้นที่ ทั้งย่านที่อยู่อาศัย ย่านสถานศึกษา ย่านการค้า เช่น ย่านเทเวศร์ ย่านฝั่งธน ย่านวัดจันทรสโมสร เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่มีความสัมพันธ์กับชุมชนวัดราชาและชุมชนบ้านญวนสามเสน กล่าวคือ ส่วนใหญ่คนในชุมชนนิยมไปย่านเทเวศร์เพื่อไปจับจ่ายซื้อสินค้าที่ตลาดและไปวัดเทวราชกุญชรที่ตั้งอยู่ภายในย่าน ย่านสถานศึกษาที่อยู่ใกล้เคียงจะมีนักศึกษาจากสถาบันราชภัฏสวนสุนันทาตลอดจนคนทำงานเข้ามารับประทานอาหารเช้าในพื้นที่ของชุมชน ในขณะที่เด็ก ๆ ในชุมชนนอกจากจะเรียนหนังสือที่โรงเรียนในชุมชนยังนิยมไปเรียนหนังสือที่ย่านวัดจันทรสโมสรด้วย

ส่วนใหญ่คนในชุมชนวัดราชาและชุมชนบ้านญวนสามเสนได้รับสิทธิรักษาโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรคที่วชิระพยาบาลซึ่งอยู่ด้านเหนือของพื้นที่ และออกกำลังกายในเขตท่าवासูกกรีทางด้านใต้ของพื้นที่

ชุมชนมีถนนสายหลักผ่าน ได้แก่ ถนนราชวิถี และถนนสามเสน จึงมีประชาชนในเขตดุสิตเอง แถบประชาชื่น บางซื่อ นนทบุรี ใช้ถนนสามเสนเป็นทางสัญจรผ่านเพื่อเดินทางเข้ามาทำงานในเมืองและประชาชนจากย่านฝั่งธนบุรีใช้สะพานกรุงธนบุรีข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อเข้ามาทำงานในเมือง ทำให้บนถนนสายหลักในช่วงโมงเร่งด่วนมีปริมาณรถหนาแน่น ประกอบกับภายในชุมชนวัดราชาและชุมชนบ้านญวนสามเสนเอง เป็นที่ตั้งของโรงเรียนหลายแห่ง จึงทำให้บนถนนของชุมชนมีปริมาณการจราจรแออัดมากขึ้น



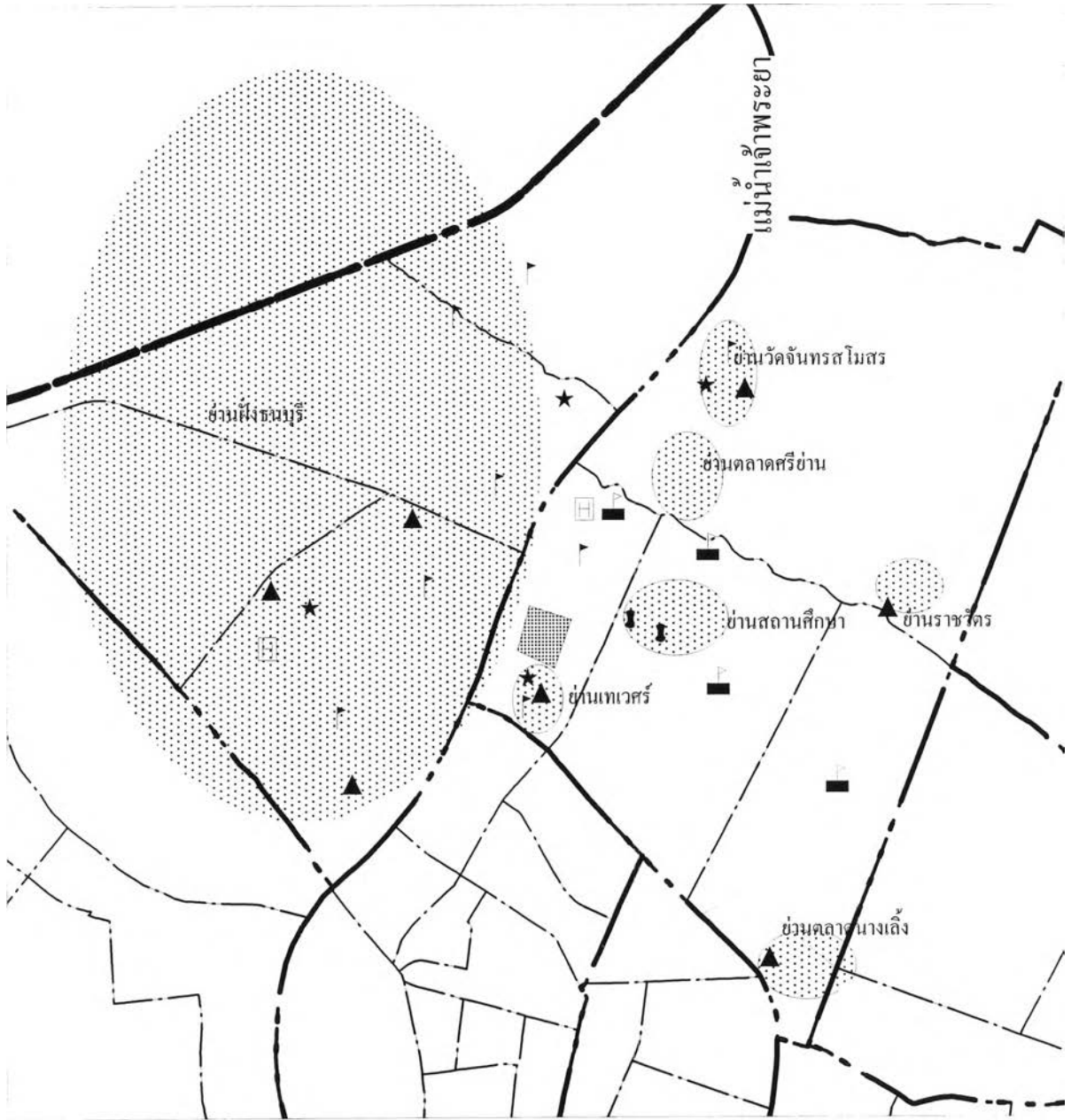
พัฒนาการและรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนวัดราชาและชุมชนบ้านฉนวนสามเสน กรุงเทพมหานคร
สัญลักษณ์

แผนที่ 3.1 พื้นที่โดยรอบของชุมชน

-  พื้นที่ของชุมชน
-  โรงเรียน
-  ตลาด
-  โรงพยาบาล
-  วัด
-  วัง



นางสาวกฤษณา ชมภูหอม
สาขาการวางผังเมือง
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย





พัฒนาการและรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนวัดราชาและชุมชนบ้านนูนสามเสน กรุงเทพมหานคร
 สัญลักษณ์

แผนที่ 3.2 ย่านที่อยู่ใกล้เคียงชุมชน

-  พื้นที่ของชุมชน
โรงพยาบาล
- ★ โรงเรียน
 ▸ วัด
- ▲ ตลาด
 ■ วัง
-  ย่าน

นางสาวกฤษณา ชมภูหอม
 สาขาการวางผังเมือง
 ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ภาพที่ 3.1 พื้นที่ใกล้เคียงชุมชน

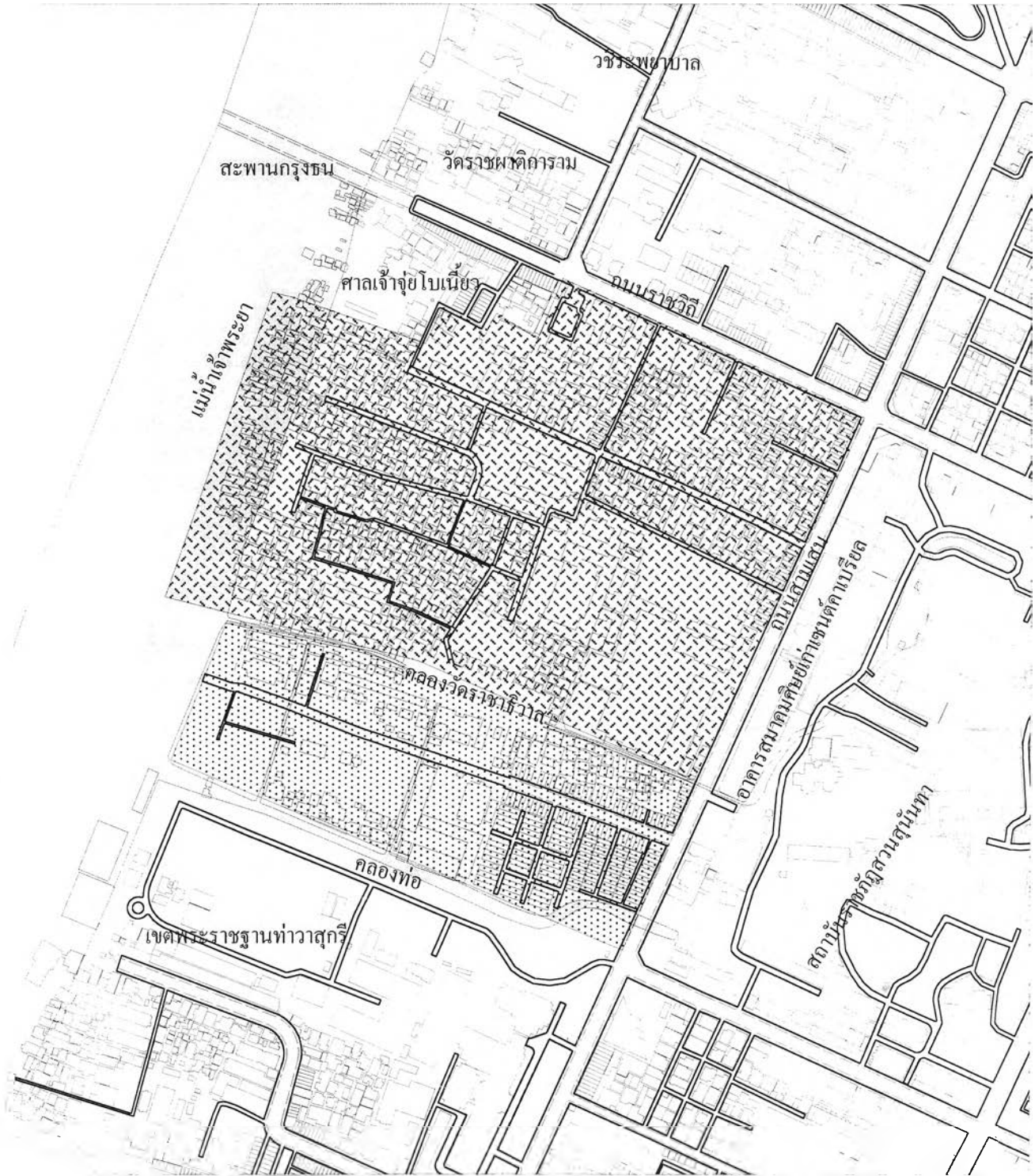


3.2.2 ขอบเขตของชุมชน (แผนที่ 3.3)

จากประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา ย่านชุมชนนี้เป็นที่พักอาศัยของกลุ่มชนต่างเชื้อชาติและต่างศาสนาทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมในพื้นที่ แต่สามารถอาศัยอยู่ร่วมกันได้โดยปราศจากข้อขัดแย้ง ในบริเวณพื้นที่ศึกษาแบ่งเขตของชุมชนย่อยได้ 2 ชุมชน คือ

ชุมชนวัดราชา ขอบเขตของวัดราชาธิวาสรวมพื้นที่ชุมชนวัดราชาด้วยมีเนื้อที่ประมาณ 34 ไร่ 2 งาน 63 ตารางวา เป็นขอบเขตของชุมชนวัดราชามีเนื้อที่ 6 ไร่ เมื่อหันหน้าออกสู่มแม่น้ำเจ้าพระยา ด้านขวาติดคลองวัดราชาธิวาส ไปจนถึงถนนสามเสน ด้านซ้ายของชุมชนติดกับคลองท่อ ขอบเขตของชุมชนรวมเนื้อที่ของวัดราชาธิวาสด้วย

ชุมชนบ้านญวนสามเสน ขอบเขตของชุมชน มีเนื้อที่ประมาณ 80 ไร่ เมื่อหันหน้าออกสู่มแม่น้ำเจ้าพระยา ด้านขวามีขอบเขตตั้งแต่บริเวณขอบโรงเรียนโยนออฟวอร์ดเทคโนโลยีถึงริมถนนราชวิถีซึ่งบริเวณนี้มีกลุ่มชุมชนศาลเจ้าตุ้ยบ้วยเต่งหนึ่งยังไม่ได้รวมอยู่ในขอบเขตชุมชน จากโรงเรียนโยนออฟวอร์ดเทคโนโลยีผ่านซอยไชยยศจนถึงขอบถนนสามเสนลงมาทางโรงเรียนพันธะศึกษา นับขอบถนนสามเสนเรื่อยลงมาจนถึงคลองวัดราชาธิวาส ถือเป็นขอบเขตบ้านญวนสามเสน



พัฒนาการและรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนวัดราชาและชุมชนบ้านญวนสามเสน กรุงเทพมหานคร
แผนที่ 3.3 ขอบเขตชุมชน

สัญลักษณ์

- ชุมชนวัดราชา
- ชุมชนบ้านญวนสามเสน

นางสาวกฤษณา ชมภูหอม
สาขาการวางผังเมือง
ภาควิชาการวางผังภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



3.2.3 การใช้ประโยชน์ที่ดิน (แผนที่ 3.4)

ลักษณะการใช้ที่ดินของชุมชนบ้านญวนสามเสนและชุมชนวัดราชาจะคล้ายคลึงกัน โดยส่วนใหญ่เป็นที่พักอาศัย ศาสนาสถาน สถานศึกษา และพาณิชยกรรม (แผนที่ 3.3)

การใช้ที่ดินของชุมชนบ้านญวนสามเสน มีศาสนาสถานเป็นศูนย์กลางถูกล้อมรอบด้วยบ้านพักอาศัย ในขณะที่ชุมชนวัดราชา ที่พักอาศัยจะอยู่ทางด้านตะวันออกของวัดเท่านั้น เนื่องจากเป็นพื้นที่ของทางวัดจัดสรรให้สำหรับใช้เป็นที่อยู่อาศัย การค้าขายของทั้งสองชุมชนเกิดขึ้นบริเวณริมสองฝั่งถนนให้บริการแก่คนในชุมชน กลุ่มนักศึกษาจากสถาบันใกล้เคียง ตลอดจนกลุ่มนักเรียนและผู้ปกครองจากพื้นที่ภายนอก

ในพื้นที่ของชุมชนมีการใช้ที่ดินเพื่อเป็นสถานศึกษาถึง 8 แห่ง ทำให้มีนักเรียนจำนวนมากซึ่งเป็นคนภายนอกพื้นที่เข้ามาศึกษาในโรงเรียนของชุมชนแต่ถนนซอยในชุมชนบ้านญวนสามเสนค่อนข้างแคบ ทำให้เกิดปัญหาการจราจรในพื้นที่ต่อเนื่องไปจนถึงถนนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงโมงเร่งด่วน สำหรับการใช้ที่ดินที่เป็นพื้นที่โล่งและพื้นที่ว่างสาธารณะมีน้อย

3.2.4 กรรมสิทธิ์ที่ดินและการครอบครอง (แผนที่ 3.5)

กรรมสิทธิ์การถือครองที่ดินใน 2 ชุมชน เป็นของรัฐและของเอกชน

1) บริเวณชุมชนวัดราชา ตั้งอยู่บนที่ธรณีสงฆ์ กรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เช่าเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยและอาคารพาณิชย์ มีไวยาจักรทำหน้าที่เก็บค่าเช่าที่ดินกับบ้านเรือนตารางวาละ 3 บาทต่อเดือน เก็บค่าเช่าเป็นรายปี และเก็บค่าเช่าจากอาคารพาณิชย์ห้องละ 250 บาทต่อเดือน

2) บริเวณชุมชนบ้านญวนสามเสน พื้นที่ของชุมชนเป็นกรรมสิทธิ์ของมิสซังคาทอลิก แยกเป็นพื้นที่ของโบสถ์วัดคอนเซ็ปชัน และพื้นที่ของโบสถ์วัดนักบุญฟรังซิสเซเวียร์ เก็บค่าเช่าที่ดินเป็นรายปีประมาณตารางวาละ 25 บาท และบ้านไม้ริมแม่น้ำเจ้าพระยาเคยเก็บค่าเช่าครอบครัวละ 20 บาท แต่ปัจจุบันไม่มีการเก็บแล้ว

3.2.5 ระบบคมนาคมขนส่ง (แผนที่ 3.6)

บริเวณชุมชนบ้านญวนสามเสนและชุมชนวัดราชา ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยาแต่ใช้การสัญจรทางบกเท่านั้น ไม่มีท่าเรือเพื่อเข้าสู่ชุมชน เว้นแต่เป็นเรือของส่วนบุคคลของบ้านริมน้ำ ระบบการสัญจรทางบกแบ่งได้เป็น คือ

ระบบการสัญจรทางบก สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ทาง คือ

- ถนนสายหลัก คือ ถนนที่เชื่อมต่อระหว่างพื้นที่ศึกษากับพื้นที่บริเวณใกล้เคียง

ได้แก่

ถนนราชวิถี มีความกว้างขนาด 4 ช่องจราจร แบ่งเป็น 2 ช่องจราจรเพื่อไปสะพานซังฮี้ ผ่านทางสถาบันราชภัฏสวนดุสิต และรัฐสภา เป็นถนนที่เชื่อมต่อพื้นที่ฝั่งพระนครและฝั่งธนบุรี ในบริเวณบางพลัด และเชื่อมกับถนนชาวบริเวณโรงเรียนโยนออฟอาร์คเทคโนโลยี เพื่อมุ่งหน้าไปยังฝั่งธนบุรีได้ ส่วนอีก 2 ช่องจราจร ใช้เป็นถนนสายที่มุ่งไปยังบริเวณอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ

ถนนสามเสน เป็นถนนขนาด 4 ช่องจราจร มี 1 ช่องจราจรใช้เป็นเส้นทางเดินรถโดยสารประจำทาง โดยเป็นช่องจราจรที่ติดกับเขตชุมชนวัดราชาและชุมชนบ้านญวนสามเสน อีก 3 ช่องจราจรเป็นช่องทางสำหรับรถวิ่งสวนทางกัน ใช้มุ่งไปยังย่านเทเวศร์และเขตพระนคร และเชื่อมต่อกับถนนอุทองนอก บริเวณใกล้คลองวัดราชาธิวาส รวมทั้งเชื่อมต่อกับถนนศรีอยุธยา เพื่อมุ่งไปยังสวนอัมพร พระบรมรูปทรงม้าได้หรือใช้มุ่งหน้าไปทางโรงพยาบาลวชิระพยาบาลได้

- ถนนสายรอง คือ ถนนที่เชื่อมกับถนนสายหลักและรถขนาดใหญ่สามารถสัญจรได้ ถนนสายรองในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ถนนซอยไชยยศ เชื่อมกับถนนราชวิถี ส่วนถนนซอยที่แยกมาจากถนนสามเสน ได้แก่ ถนนซอยสามเสน 13/1 ถนนซอยสามเสน 13 ถนนซอยสามเสน 11 และถนนซอยสามเสน 9 นอกจากนี้ถนนจากซอยไชยยศ ยังเชื่อมต่อกับถนนซอยสามเสน 13 ที่บริเวณโรงเรียนโยนออฟอาร์ค และถนนซอยสามเสน 11 ที่บริเวณโรงเรียนอนุบาลยุววิทย์

- ถนนทางเดินในชุมชน เป็นถนนทางเดินเท้าขนาดเล็กที่รถยนต์ไม่สามารถผ่านเข้าออกได้ เป็นทางเดินเข้าสู่บ้านเรือนที่อยู่ในพื้นที่ศึกษา ในชุมชนบ้านญวนสามเสนนั้น ลักษณะทางเดินเท้าค่อนข้างแคบแคบ เป็นไปตามช่องว่างระหว่างบ้าน ทางเดินเท้านี้เชื่อมต่อกับถนนสายรอง ทำให้สามารถเดินผ่านไปถึงกันได้ สภาพของทางเดินเท้ามีความสะอาดมากและเป็นระเบียบ ส่วนกลุ่มบ้านไม้ริมแม่น้ำเจ้าพระยาใช้สะพานไม้เพื่อเป็นทางเดินเข้าสู่ตัวอาคาร สภาพของทางเดินไม่ค่อยเป็นระเบียบ เพราะชาวบ้านใช้ทางเดินเป็นที่ตั้งสิ่งของ เช่น รถเข็น รวตากผ้า เป็นต้น ทำให้มีสิ่งของวางกีดขวางทางเดิน

ในชุมชนวัดราชา ลักษณะทางเดินเท้าในส่วนที่เป็นอาคารสร้างใหม่สภาพทางเดินเป็นเส้นตรง รถยนต์สามารถผ่านเข้าไปได้ เดินทางเข้าออกได้อย่างสะดวก มีความเป็นระเบียบ ส่วนลักษณะทางเดินเท้าบริเวณบ้านเก่าที่ถัดจากอาคารพาณิชย์ทางเดินเข้าสู่ตัวบ้านเรือนเป็นตรอกที่แคบมาก

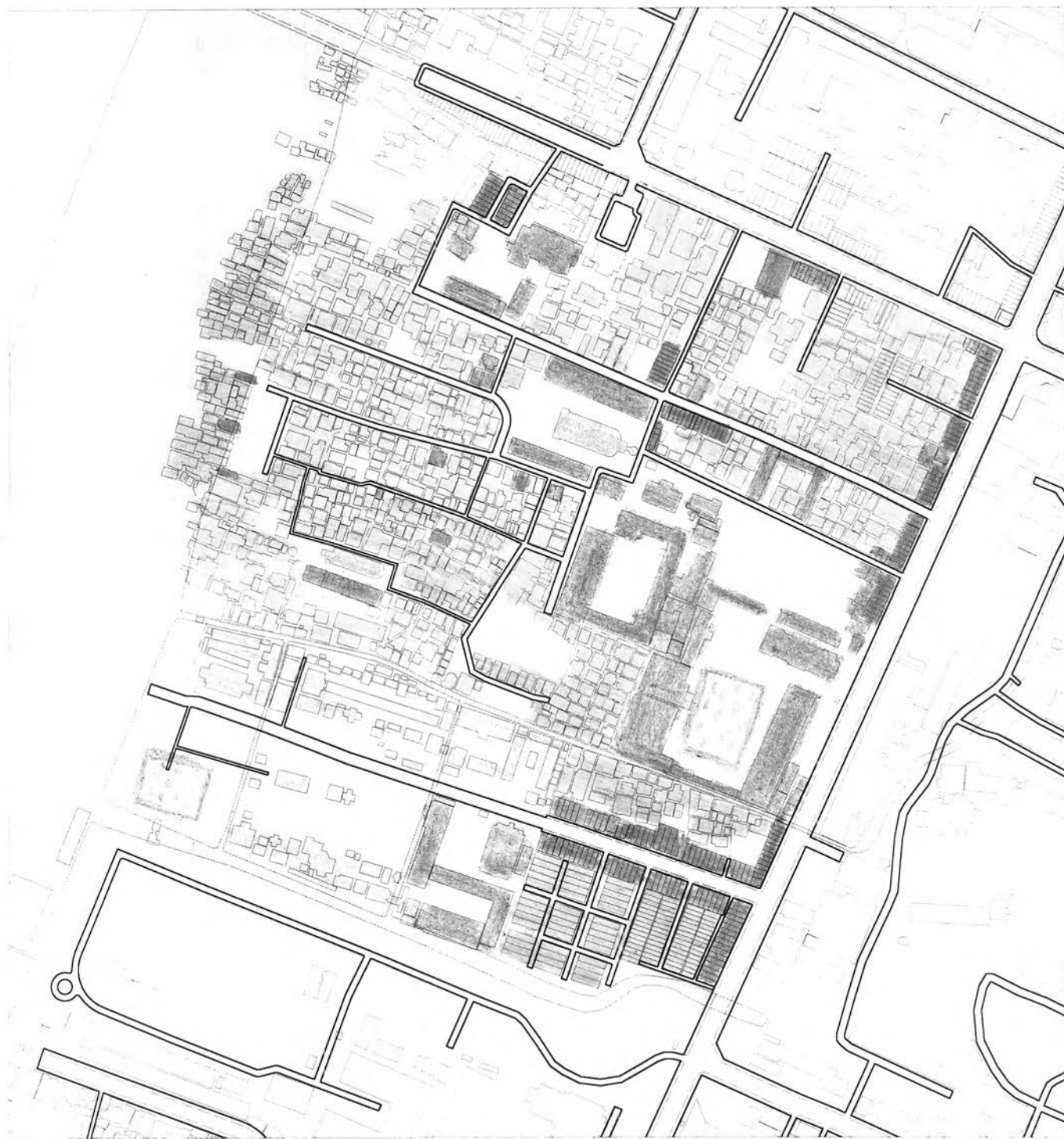
ทั้งสองชุมชนถูกแบ่งกันด้วยคลองวัดราชาธิวาส ทางเดินที่ใช้เชื่อมติดต่อกันระหว่างสองชุมชนเป็นสะพานปูนขนาดเล็กกว้าง 1.75 เมตร อยู่ติดกับเขตวัดราชาธิวาส ทางด้านแม่น้ำเจ้าพระยาและใช้ถนนสามเสนเพื่อติดต่อกัน

ภาพที่ 3.2 ถนนทางเดินในชุมชน








- การเดินทางโดยรถบริการสาธารณะ

รถโดยสารประจำทาง วิ่งผ่านชุมชนได้ 2 เส้นทาง ได้แก่ ถนนราชวิถี และ ถนนสามเสน ซึ่งป้ายรถเมล์ด้านถนนราชวิถี อยู่หน้าธนาคารกรุงเทพ สายรถเมล์ที่ผ่าน ได้แก่ สาย 18,28,56,66 ปอ.10,542 และถนนสามเสน มีป้ายรถเมล์ 2 ป้าย เพื่อเข้าสู่ชุมชน ได้แก่ ป้ายรถเมล์หน้าสวนสุนันทา ติดกับสมาคมศิษย์เก่าเซนต์คาเบรียล และป้ายรถเมล์บริเวณมุมวัดราชาธิวาส ติดกับร้านเซเว่น อีเลฟเว่น โดยสายรถเมล์ที่ผ่าน ได้แก่ สาย 3,16,30,33,49,165,32,9,119,116 ปอ. 5,3,6



พัฒนาการและรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนวัดราชาและชุมชนบ้านญวนสามเสน กรุงเทพมหานคร
 แผนที่ 3.4 การใช้ประโยชน์ที่ดิน
 สัญลักษณ์

- | | | |
|--|---|---|
|  ที่อยู่อาศัย |  ศาสนสถาน |  ที่โล่ง |
|  พาณิชยกรรม |  สถานศึกษา | |

นางสาวกฤษณา ชมภูหอม
 สาขาการวางผังเมือง
 ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย





พัฒนาการและรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนวัดราชาและชุมชนบ้านญวนสามเสน กรุงเทพมหานคร
สัญลักษณ์

แผนที่ 3.5 กรรมสิทธิ์ที่ดิน

- ที่ดินของวัดราชาธิวาส
- ที่ดินของ โบสถ์วัดคอนเซ็ปชัน
- ⋯⋯⋯ ที่ดินของ โบสถ์วัดนักบุญฟรังซิสเซเวียร์

นางสาวกฤษณา ชมภูหอม
สาขาการวางผังเมือง
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย





พัฒนาการและรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนวัดราชาและชุมชนบ้านญวนสามเสน กรุงเทพมหานคร
 แผนที่ 3.6 เส้นทางสัญจรภายในชุมชน
 สัญลักษณ์

ถนนทางเดินในชุมชน

ถนนที่รถยนต์สามารถเข้าถึงได้

นางสาวกฤษณา ชมภูหอม
 สาขาการวางผังเมือง
 ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

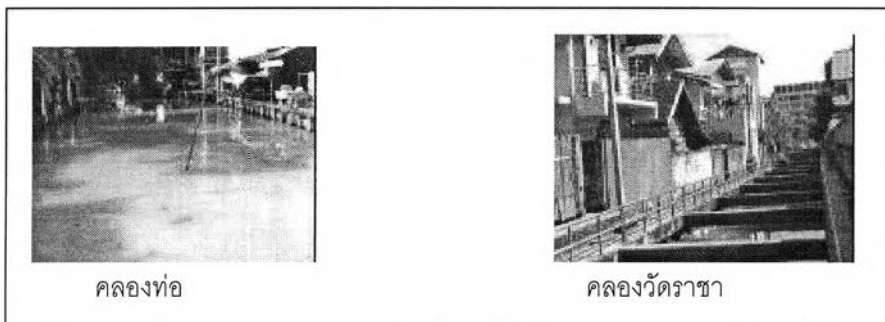


3.2.6 สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

สาธารณูปโภค

1) ระบบการระบายน้ำ มีประตูละบายน้ำคลองวัดราชาและคลองท่อขึ้นกับเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เป็นทางระบายน้ำจากบ้านเรือนในชุมชน คลองท่อมีสภาพเป็นน้ำเน่าเสียเนื่องจากไม่มีการบำบัดน้ำเสียก่อนและการทิ้งขยะลงไปในคลองของประชาชน

ภาพที่ 3.3 คลองภายในชุมชน

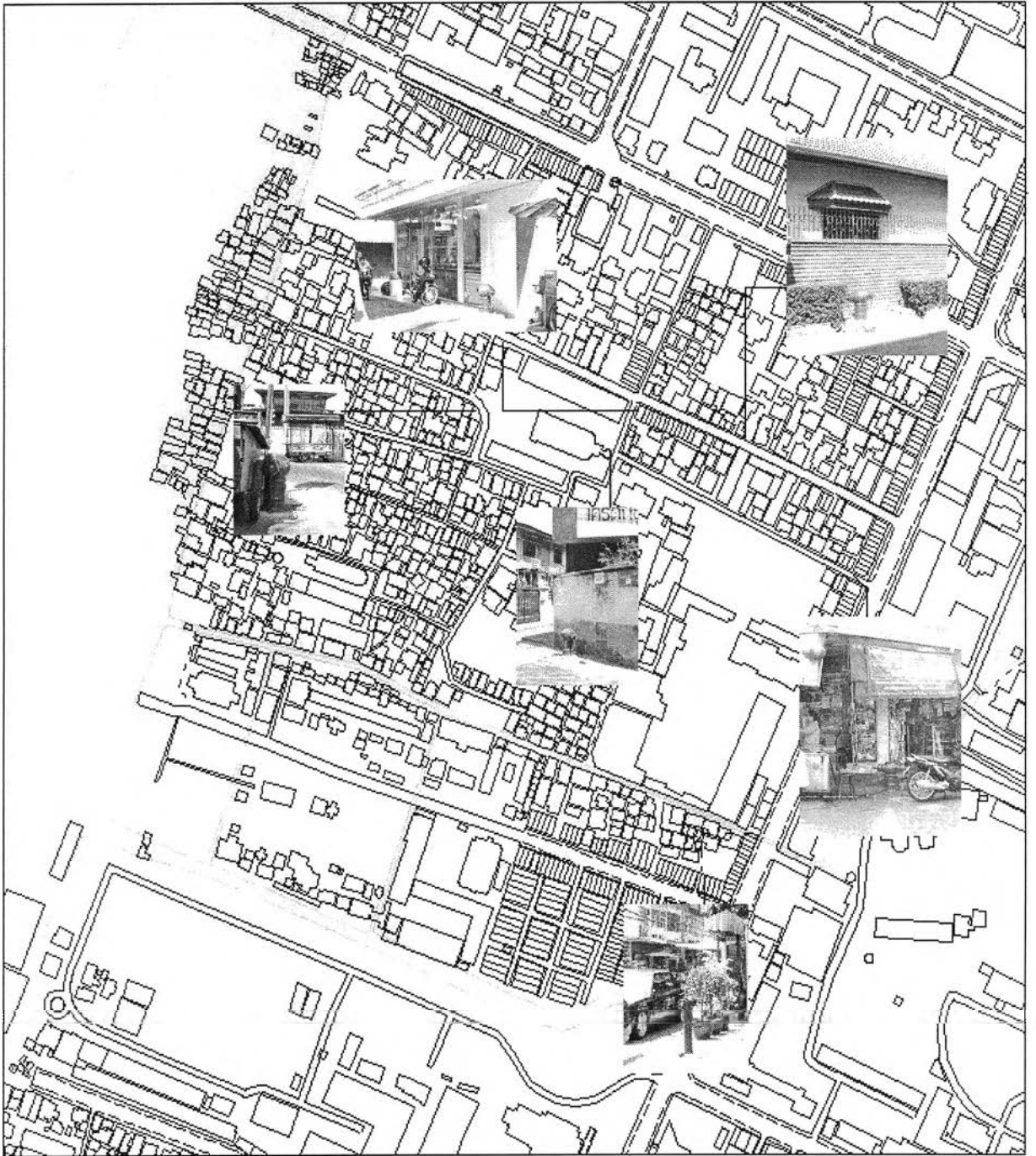


2) การจัดเก็บขยะมูลฝอย การจัดเก็บขยะมูลฝอยดำเนินการเก็บโดยสำนักงานเขตดุสิต ดำเนินการจัดเก็บ 2 ครั้ง/สัปดาห์ ในวันอังคารและวันพฤหัสบดี เวลา 18.00 น. เสียค่าบริการเดือนละ 20 บาท ในชุมชนวัดราชาการจัดเก็บขยะมีประสิทธิภาพ เพราะสามารถเข้าถึงได้และมีถังขยะสาธารณะหลายจุด ส่วนในชุมชนบ้านญวนสามเสน การจัดเก็บขยะอยู่ในระดับปานกลาง เข้าถึงลำบากและถังขยะสาธารณะมีเพียงบางจุดเท่านั้น

3) ระบบดับเพลิง ชุมชนวัดราชา มีระบบประปาหัวสีแดงอยู่หน้าซอย 2 และมีเครื่องดับเพลิงแบบมือถือติดที่หน้าบ้านหลายหลัง ส่วนชุมชนบ้านญวนสามเสน มีระบบประปาหัวสีแดงอยู่ 5 จุด คือ ที่ต้นซอยสามเสน 11 , กลางซอยสามเสน 13 , ด้านหน้าและด้านหลังโบสถ์นักบุญฟรังซิสซาเวียร์ และด้านหน้าโรงเรียนโยนออฟอาร์ค รวมทั้งเครื่องดับเพลิงแบบมือถือติดไว้ที่หน้าบ้านด้วย (แผนที่ 3.7)

สาธารณูปการ (แผนที่ 3.8)

1) สถาบันการศึกษา ในพื้นที่ศึกษามีโรงเรียนอยู่เป็นจำนวนมาก แบ่งเป็นโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 3,000 คนขึ้นไป ได้แก่ โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสเซเวียร์ โรงเรียนเซนต์คาเบรียล และโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 1,800 คน ได้แก่ โรงเรียนวัดราชาธิวาส โรงเรียนโยนออฟอาร์ค และโรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนไม่ถึง 1,000 คน ได้แก่ โรงเรียนวัด



พัฒนาการและรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนวัดราชฯและชุมชนบ้านญวนสามเสน กรุงเทพมหานคร
แผนที่ 3.7 ที่ตั้งระบบประปาหัวสีแดง

นางสาวกัญญา ชมภูหอม
สาขาการวางผังเมือง
ภาควิชาการวางแผนที่ดินและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



สาธารณูปการ (แผนที่ 3.8)

สถาบันการศึกษา ในพื้นที่ศึกษามีโรงเรียนอยู่เป็นจำนวนมาก แบ่งเป็นโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 3,000 คนขึ้นไป ได้แก่ โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสเซเวียร์ โรงเรียนเซนต์คาเบรียล และโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 1,800 คน ได้แก่ โรงเรียนวัดราชาธิวาส โรงเรียนโยนออฟอาร์ค และโรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนไม่ถึง 1,000 คน ได้แก่ โรงเรียนวัดคอนเซ็ปชัญ โรงเรียนโยนออฟอาร์คเทคโนโลยี โรงเรียนพันธะศึกษา และโรงเรียนอนุบาลยุรวิทย์ เด็กนักเรียนส่วนใหญ่ในพื้นที่ของชุมชนจะเป็นเด็กนักเรียนจากพื้นที่ภายนอก

ภาพที่ 3.4 โรงเรียนในชุมชน



2) ตลาดสด ในชุมชนบ้านญวนสามเสนมีตลาดเช้าตั้งแต่เวลา 06.00-10.00 น. อยู่บริเวณถนนข้างโรงเรียนโยนออฟอาร์คเทคโนโลยี ส่วนริมถนนซอยในชุมชนวัดราชาและชุมชนบ้านญวนสามเสน มีร้านอาหาร เช่น ร้านอาหารตามสั่ง ร้านก๋วยเตี๋ยว เป็นต้น ตลาดสดที่อยู่ใกล้ชุมชนมีอยู่ทางด้านเหนือและด้านใต้ของพื้นที่ ได้แก่ ตลาดศรีย่าน และตลาดเทวราชตามลำดับ แต่ประชาชนส่วนใหญ่ของชุมชน นิยมไปใช้บริการที่ตลาดเทวราชเพราะเป็นตลาดขนาดใหญ่และมีสินค้าที่หลากหลายกว่า

3) การรักษาพยาบาล ประชาชนส่วนใหญ่ของชุมชนวัดราชาและชุมชนบ้านญวนสามเสนรับการรักษาที่วชิระพยาบาล เพราะอยู่ใกล้ชุมชนและได้สิทธิรักษาตามโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค นอกจากนี้ทางโบสถ์วัดนักบุญฟรังซิสเซเวียร์ได้จัดให้มีแพทย์มารักษาให้ชาวบ้านของชุมชนบ้านญวนสามเสนฟรีในทุกวันพุธและวันศุกร์ ส่วนในชุมชนวัดราชามีคลินิกทำฟันเพียงแห่งเดียว

3.2.7 พื้นที่โล่ง ที่ว่าง และที่สาธารณะ (แผนที่ 3.9)

พื้นที่โล่งว่างของสองชุมชน มีกระจุกกระจายทั่วไปซึ่งแบ่งได้เป็นพื้นที่ว่างส่วนบุคคลและพื้นที่ว่างสาธารณะ พื้นที่ว่างส่วนบุคคล ได้แก่ พื้นที่สวนในเขตบ้านเป็นพื้นที่ขนาดเล็ก พื้นที่โล่งบริเวณหน้าอาคาร พื้นที่โล่งที่เป็นสนามกีฬาในโรงเรียน พื้นที่เหล่านี้บุคคลทั่วไปไม่สามารถเข้าไปใช้งานได้ ส่วนพื้นที่ว่างสาธารณะ ได้แก่ พื้นที่โล่งบริเวณหน้าโบสถ์หรือวัด ในชุมชนบ้านญวนสามเสนเป็นลานโล่งหน้าโบสถ์วัดคอนเซ็ปชันและโบสถ์วัดนักบุญฟรังซิสเซเวียร์ ในชุมชนวัดราชา มีพื้นที่ว่างเป็นสวนหย่อมอยู่ในอาณาเขตของวัดราชาธิวาสติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา แต่ชุมชนบ้านญวนสามเสนไม่พบสวนหย่อมของชุมชน

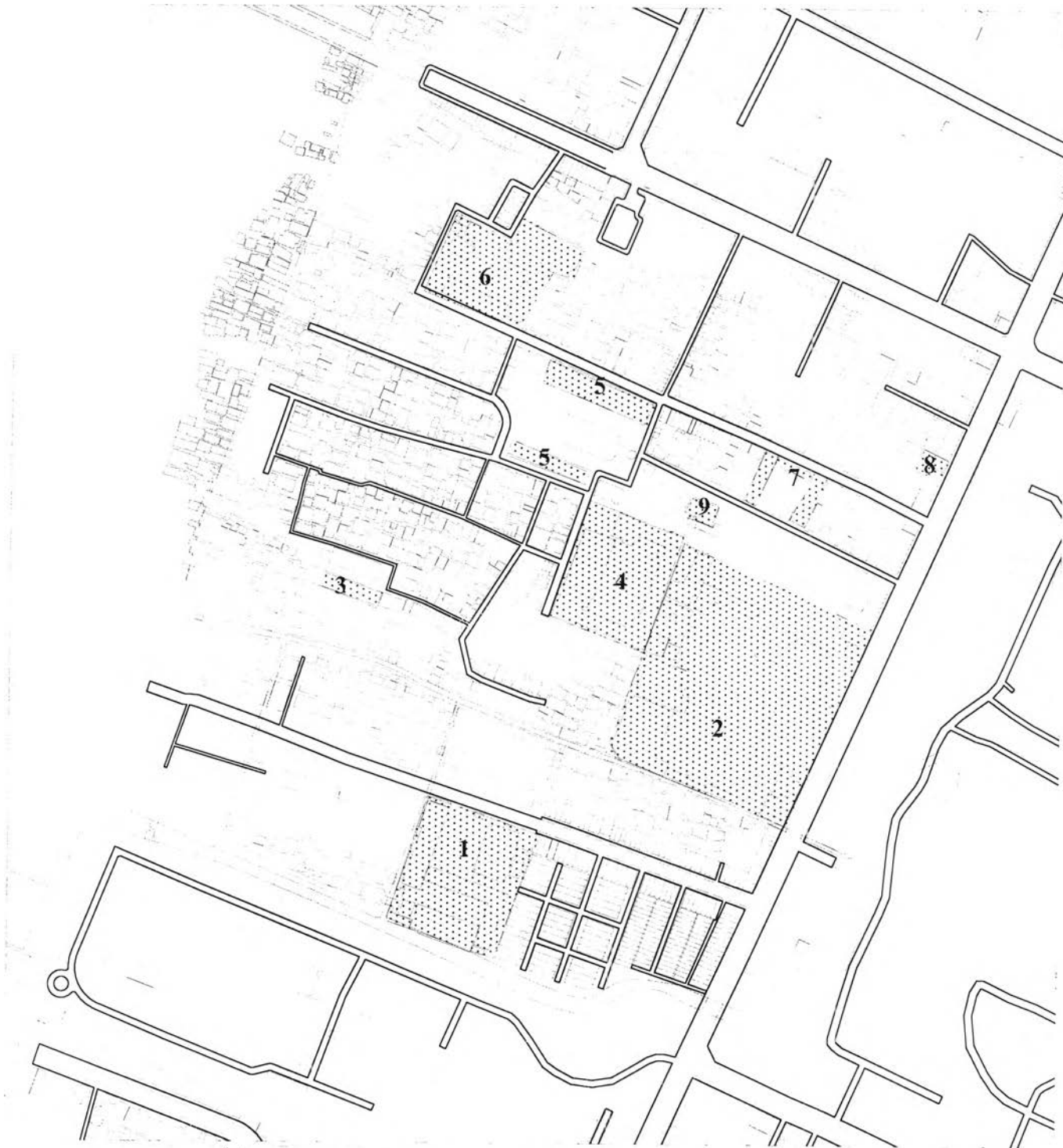
ภาพที่ 3.5 ที่ว่างภายในชุมชน



ลานหน้าโบสถ์วัดคอนเซ็ปชัน

สวนหย่อมในวัดราชาธิวาส

ลานหน้าโบสถ์นักบุญฟรังซิสเซเวียร์



พัฒนาการและรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนวัดราชาและชุมชนบ้านฉนวนสามเสน กรุงเทพมหานคร
แผนที่ 3.8 ที่ตั้งสถานศึกษา

สัญลักษณ์

- | | | |
|-------------------------|----------------------------------|-----------------------------|
| 1 โรงเรียนวัดราชาธิวาส | 4 โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสซาเวียร์ | 7 โรงเรียนอนุบาลสุรวิทย์ |
| 2 โรงเรียนเซนต์คาเบรียล | 5 โรงเรียนโยนออฟอาร์ค | 8 โรงเรียนพันธะศึกษา |
| 3 โรงเรียนวัดคอนเซ็ปชัน | 6 โรงเรียนโยนออฟอาร์คเทค โน โลซี | 9 โรงเรียนโยนออฟอาร์คอนุบาล |

นางสาวกฤษณา ชมภูหอม
สาขาการวางผังเมือง
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



3.2.8 อาคารและสิ่งปลูกสร้าง (แผนที่ 3.10)

สิ่งปลูกสร้างที่มีความเก่าแก่อี้อันเป็นอาคารโบราณสถานของชุมชนทั้งสอง ได้แก่

- 1) โบสถ์นักบุญฝรั่งเศสเซเวียร์
- 2) โบสถ์วัดคอนเซ็ปชัน
- 3) ศาลาการเปรียญวัดราชาธิวาส

ภาพที่ 3.6 สิ่งปลูกสร้างเก่าแก่

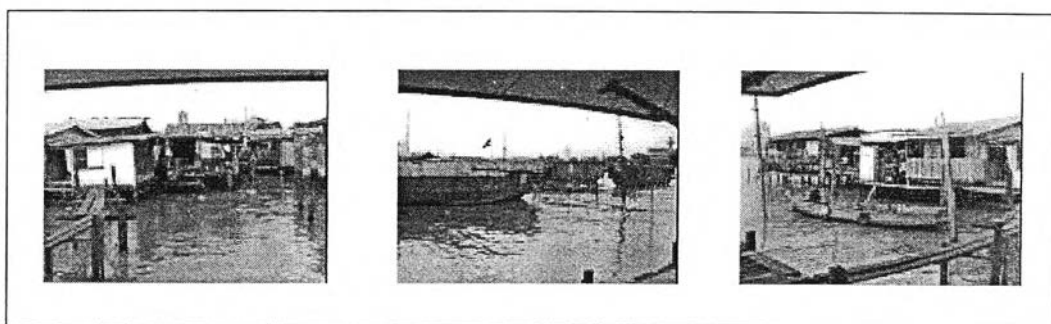


ส่วนอาคารและสิ่งปลูกสร้างในแต่ละชุมชน แบ่งตามประเภทและลักษณะอาคาร ดังนี้
ชุมชนบ้านฉนวนสามเสน (แผนที่ 3.11)

1. อาคารพักอาศัย ส่วนใหญ่เป็นบ้านเดี่ยวมีพื้นที่บริเวณบ้านเพียงเล็กน้อยเพราะบ้านแต่ละหลังจะอยู่ชิดกัน มีรั้วต่ำกันเขตแนวบ้านชัดเจน

- อาคารหลังคาปั้นหย่า 2 ชั้น พบอยู่ทั่วไป จำนวนไม่มากนัก มักตั้งอยู่ใกล้กับแม่น้ำและบริเวณใกล้โบสถ์
 - อาคารพื้นบ้าน เป็นบ้านไม้หรือครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 ชั้น พบปะปนพอสมควรในชุมชน ส่วนใหญ่พบที่หมู่บ้านเขมรเดิม และด้านหลังถัดจากตึกริมถนน
 - อาคารร่วมสมัย เป็นบ้านเดี่ยวมีตึก 2 ชั้น มีเป็นจำนวนมากกระจายอยู่ทั่วไปในชุมชน มักพบริมถนนซอยสามเสน 13 และหมู่บ้านญวนเดิม
 - อาคารไม้ชั้นเดียว ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ หันหน้าออกสู่น้ำ ตั้งอยู่อย่างแออัดมีเป็นจำนวนมาก
 - แฟลต เป็นอาคารให้เช่าเป็นหอพักและเป็นอพาร์ทเมนต์ 4-5 ชั้น มีเป็นจำนวนน้อย
2. อาคารพักอาศัยกึ่งอาคารพาณิชย์
- ตึกแถวชั้นเดียว เป็นตึกสร้างใหม่พบบริเวณหน้าโรงเรียน
 - ตึกแถว 2-3 ชั้น มักพบตามขอบชุมชนที่ติดถนนสายรอง และริมถนนสายหลัก รวมทั้งอยู่ใกล้โรงเรียนโยนออฟอาร์ค
 - อาคารพื้นบ้านทั่วไป มีสองชั้นใช้ค้ำขายและชั้นบนเป็นที่พักอาศัยด้วย พบตามบ้านที่ตั้งอยู่ริมถนนทางเดินในชุมชน ส่วนใหญ่มักพบบริเวณซอยไชยยศ และริมถนนซอยสามเสน 13

ภาพที่ 3.7 บ้านริมน้ำในชุมชนบ้านญวนสามเสน



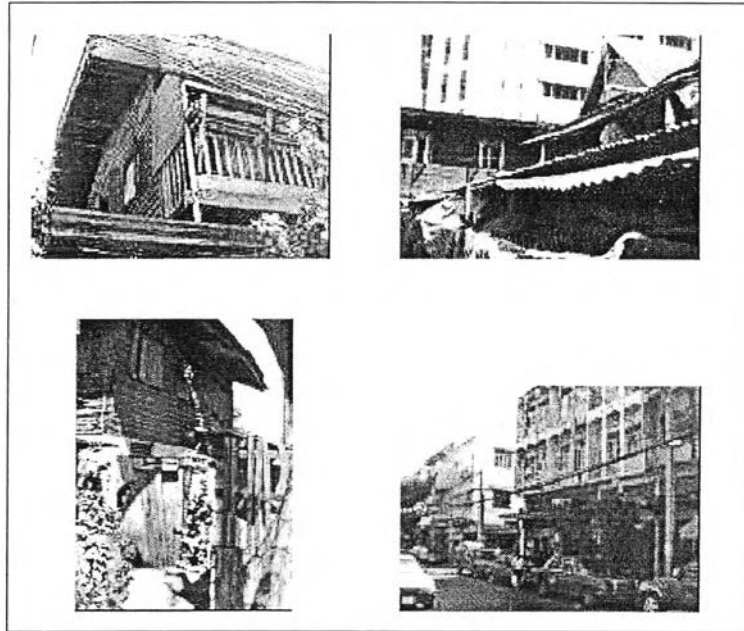
ชุมชนวัดราชา (แผนที่ 3.11)

1. อาคารพักอาศัย มีลักษณะเป็น
 - อาคารไม้ชั้นเดียวหรือสองชั้น มีเป็นจำนวนน้อย ประมาณ 40 หลังคาเรือน พบบริเวณติดคลองวัดราชาธิวาสเท่านั้น
 - อาคารตึกแถวสามชั้น มีลักษณะเป็นบ้านทาวน์เฮาส์ พบเป็นจำนวนมาก ตั้งอยู่ฝั่งเดียวกับโรงเรียนวัดราชาธิวาส ติดกับคลองท่อ

2. อาคารพักอาศัยกึ่งพาณิชย์

- อาคารพาณิชย์ 4-5 ชั้น พบเป็นจำนวนมาก ตั้งอยู่บริเวณขอบถนนสายเสน 9 และ ถนนสามเสน

ภาพที่ 3.8 บ้านในชุมชนวัดราชา

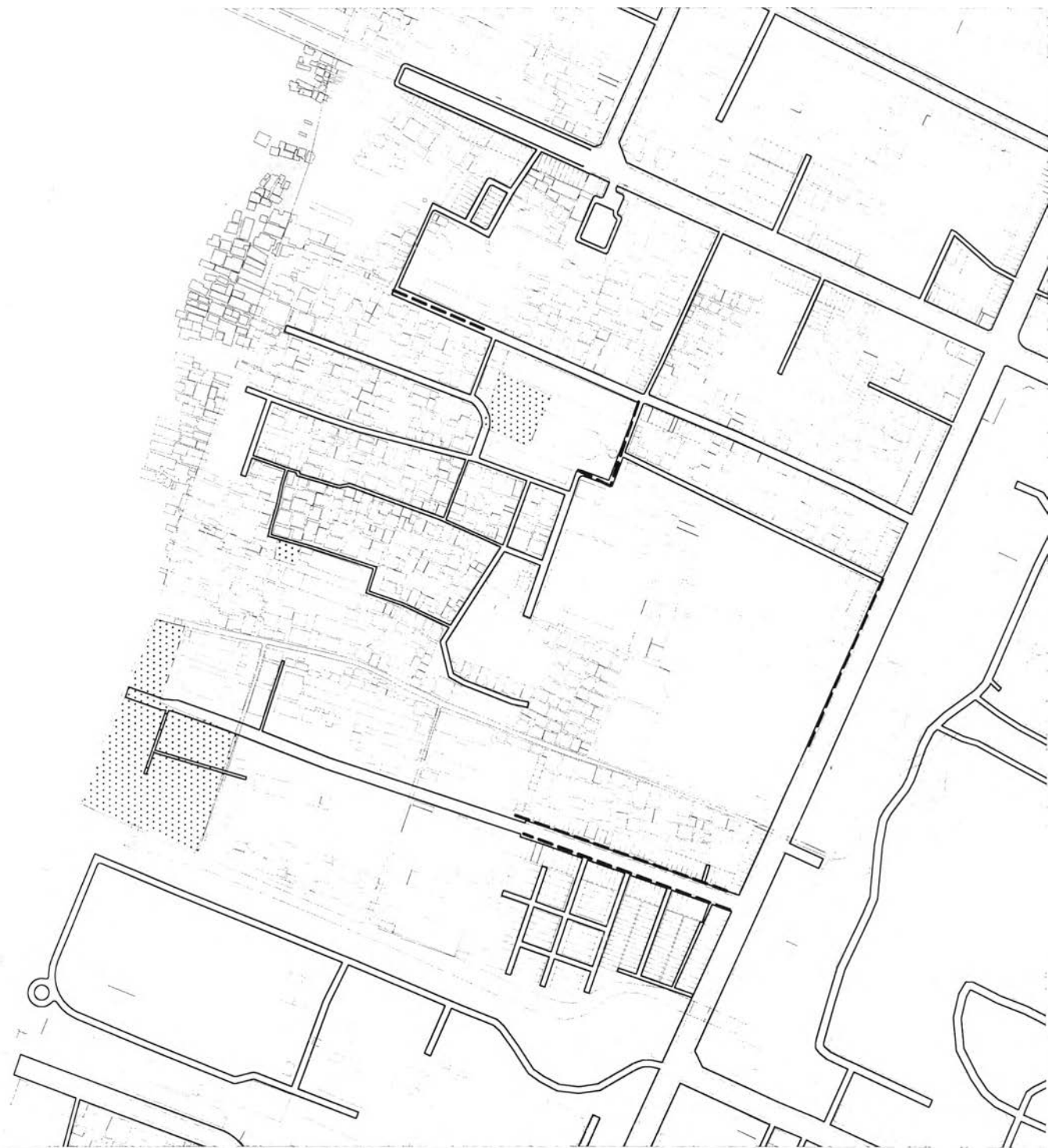


3.3. ลักษณะทางเศรษฐกิจ

3.3.1 อาชีพและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (แผนที่ 3.9)

ประชากรในชุมชนวัดราชามีอาชีพหลักเป็นการค้าขาย นอกจากนั้นเป็นพนักงานบริษัท รับจ้างทั่วไป และเป็นข้าราชการที่เกษียณอายุแล้ว ส่วนใหญ่การค้าขายอยู่ในลักษณะร้านค้า พบแผงลอยขายอาหารน้อยกว่าในชุมชนบ้านญวนสามเสน ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนมีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง เฉลี่ยทำงาน 6 วัน/สัปดาห์ เวลาพักผ่อนที่บ้าน 1-2 วัน/สัปดาห์ (น้ำทิพย์ พื้นผา เลขานุการชุมชน, สัมภาษณ์ 8 สิงหาคม 2546)

กิจกรรมทางเศรษฐกิจภายในชุมชนวัดราชา วันจันทร์ถึงวันศุกร์ ตั้งแต่เวลา 17.00 น. อยู่ในสภาพคึกคัก เพราะมีคนทำงานและนักศึกษาจากสถาบันใกล้เคียงรวมทั้งนักเรียนในชุมชนเข้ามารับประทานอาหารที่สองฝั่งริมถนนซอยสามเสน 9 ส่วนวันเสาร์กิจกรรมทางเศรษฐกิจคึกคักในช่วงประมาณ 11.00 น. เพราะเริ่มมีนักศึกษาเข้ามาใช้บริการในชุมชน



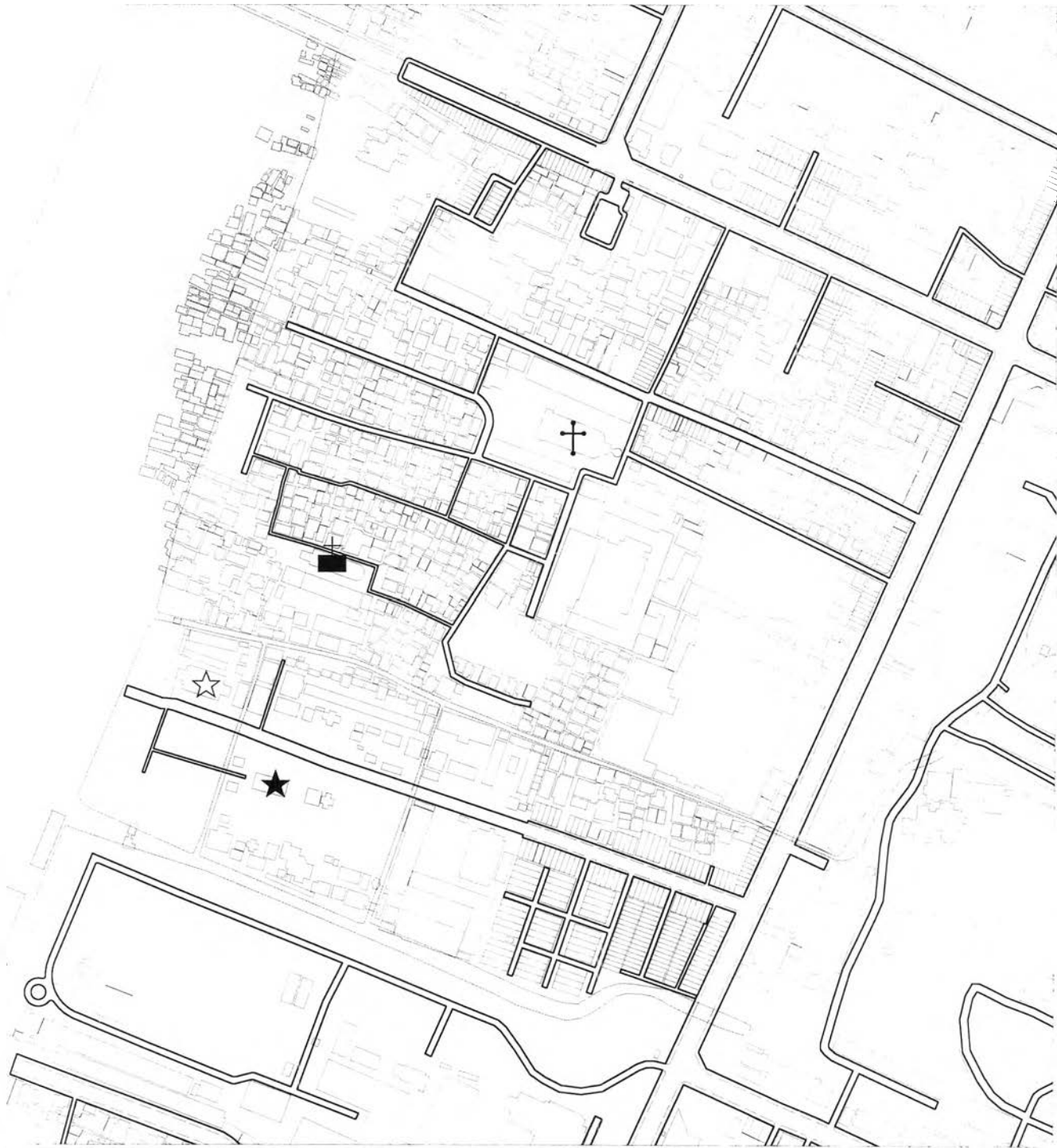
พัฒนาการและรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนวัดราชาและชุมชนบ้านญวนสามเสน กรุงเทพมหานคร
แผนที่ 3.9 ที่ว่างและพื้นที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจ

สัญลักษณ์

- ที่ว่างสาธารณะ
- พื้นที่รื้อเงินและแผงลอยขายของ

นางสาวกฤษณา ชมภูหอม
สาขาการวางผังเมือง
ภาควิชาการวางผังภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



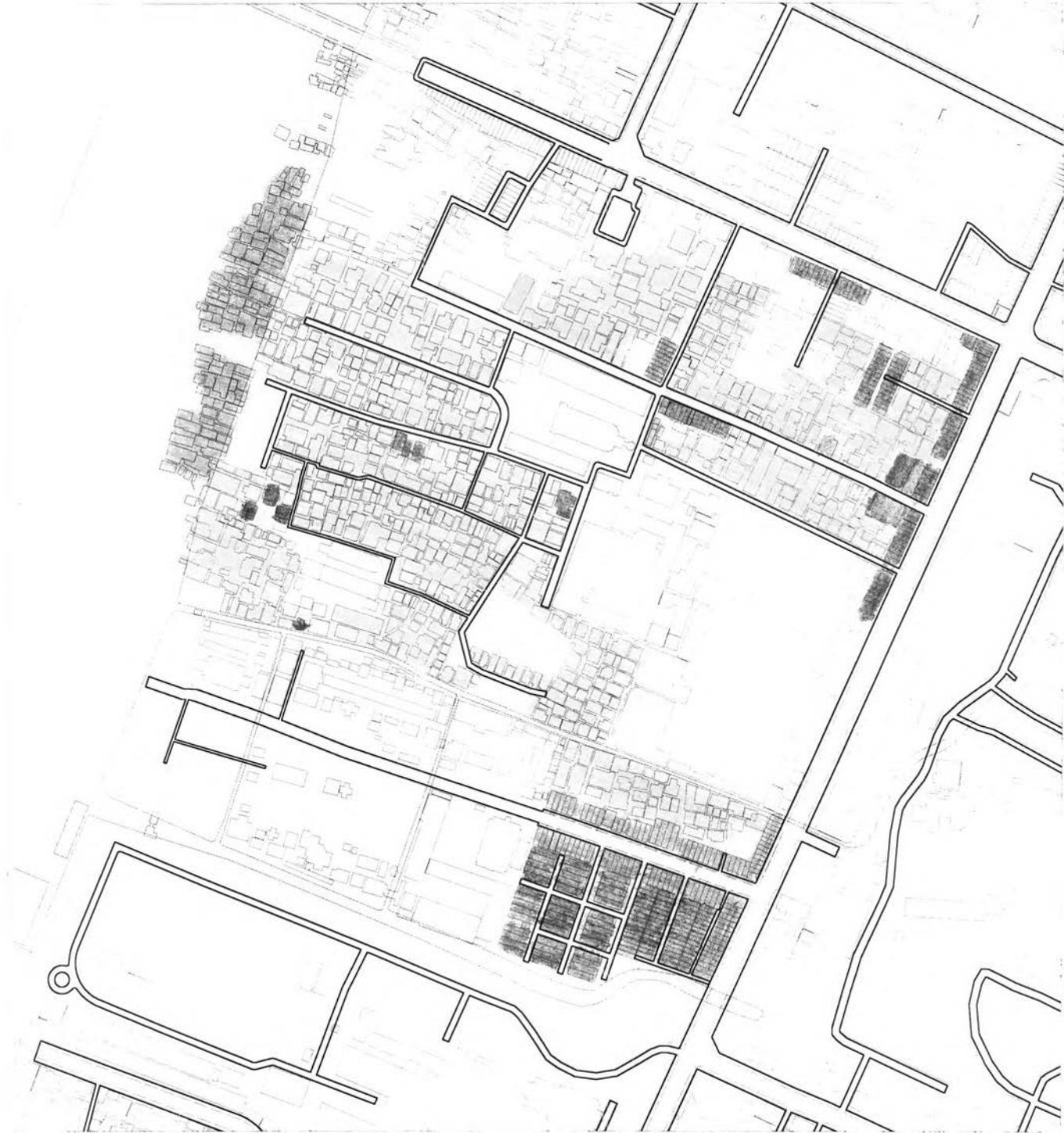


พัฒนาการและรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนวัดราชาและชุมชนบ้านญวนสามเสน กรุงเทพมหานคร
แผนที่ 3.10 ที่ตั้งอาคารโบราณสถานในชุมชน
สัญลักษณ์

- | | |
|---------------------------------|-----------------|
| ■ โบสถ์วัดคอนเซ็ปชัญ | ☆ ศาลาการเปรียญ |
| ⊕ โบสถ์วัดนักบุญฟรังซิสเซเวียร์ | ★ พระอุโบสถ |

นางสาวกฤษณา ชมภูหอม
สาขาการวางผังเมือง
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย





พัฒนาการและรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนวัดราชาและชุมชนบ้านนูนสามเสน กรุงเทพมหานคร
แผนที่ 3.11 ประเภทอาคารในชุมชน

สัญลักษณ์

■ บ้านหลังคาปั้นหยา

■ บ้านไม้หรือครึ่งตึก 2 ชั้น

■ บ้านตึกสองชั้น

■ บ้านไม้ชั้นเดียว

■ ตึกแถวพักอาศัย 3 ชั้น

■ อาคารพาณิชย์ชั้นเดียว

■ อาคารพาณิชย์ 2-3 ชั้น

■ อาคารพาณิชย์ 4-5 ชั้น

นางสาวกฤษณา ชมภูหอม
สาขาการวางผังเมือง
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ชุมชนบ้านญวนสามเสน ประชากรมีอาชีพการค้าขายเป็นหลัก และเป็นพนักงานบริษัท ร้านค้าที่ขายแหมมเนืองในชุมชนพบจำนวน 2 ร้าน ตั้งอยู่ริมถนนซอยไชยยศ เป็นร้านที่มีชื่อเสียงและดึงดูดให้คนภายนอกเข้ามาจับประทานภายในพื้นที่ด้วย

กิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านญวนสามเสน นอกจากเป็นร้านค้าริมถนนแล้ว ยังมีรถเข็นและแผงลอยขายขนมเป็นจำนวนมากในพื้นที่ดังนี้ คือ 1) บริเวณทางเดินเท้าหน้าโรงเรียนเซนต์คาเบรียลไปจนถึงบริเวณป้ายรถเมล์หน้าโรงเรียน 2) ถนนข้างโรงเรียนโยนออฟอาร์คพาณิชยการ 3) ถนนหน้าโรงเรียนเซนต์ฟรังซิสเซเวียร์และด้านหลังโบสถ์วัดนักบุญฟรังซิสเซเวียร์ และ 4) ถนนด้านหน้าโบสถ์วัดนักบุญฟรังซิสเซเวียร์ เจ้าของรถเข็นและแผงลอยที่นำมาอาหารมาขายส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชน โดยเริ่มเตรียมของขายเวลาประมาณ 05.00 น. - 06.00 น. เริ่มขายในช่วงเวลา 10.00 น. จนถึงช่วงเวลาประมาณ 19.00 น. โดยมีผู้ซื้อสินค้ามากช่วง 07.00 น. และ 15.30 น. รถเข็นและแผงลอยของคนภายนอกมักจะมาเฉพาะในช่วงเข้าเท่านั้น รถเข็นและแผงลอยที่นำของมาขายจะเป็นอาหารและของทานเล่น เช่น ลูกชิ้นทอด น้ำปั้น ส้มตำ เป็นต้น (สุนันท์ รื่นประไพ, สัมภาษณ์ 7 สิงหาคม 2546)

ช่วงวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ตั้งแต่ เวลา 10.00 น. - 15.00 น. รถเข็นและแผงลอยที่ถนนด้านหลังโบสถ์วัดนักบุญฟรังซิสเซเวียร์ ต้องย้ายแผงลอยไปขายบริเวณริมถนนทางแยกตึกคูเป่า เพราะเป็นช่วงโรงเรียนเล็กมีปริมาณการสัญจรหนาแน่น ต้องใช้พื้นที่ถนนสำหรับการจราจรเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการติดในพื้นที่ หลังจากเวลา 17.00 น. จึงสามารถนำมาขายในบริเวณเดิมได้ แต่ในวันเสาร์จะสามารถขายหลังโบสถ์นักบุญฟรังซิสเซเวียร์ได้ทั้งวัน สำหรับวันอาทิตย์ไม่มีรถเข็นและแผงลอยบริเวณนี้ เพราะไม่มีนักเรียนมาเรียนพิเศษ รถเข็นและแผงลอยจะอยู่ที่หน้าโบสถ์แทนแต่มีจำนวนไม่มากนัก

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนกิจกรรมทางเศรษฐกิจประเภทต่างๆ ในชุมชน

	ร้านขายอาหาร	ร้านเครื่องเขียน	ร้านของชำ	ร้านทำผม	กวดวิชา	Internet Game	ร้านสะดวกซื้อ	รถเข็นและแผงลอยอาหาร	ร้านขายของเล่น	ร้านถ่ายเอกสาร
ชุมชนวัดราชา ริมถนนสามเสน๑	15	1	8	2	7	1	1	4	-	-
ในชุมชนบ้านญวน สามเสน	24	2	4	5	2	2	1	54	10	2

ที่มา จากการสำรวจ สิงหาคม 2546

3.4. ลักษณะทางสังคม

3.4.1 ประชากร

ในปี 2545 ชุมชนวัดราชามีจำนวนประชากร 459 คน เป็นประชากรชาย 214 คน และประชากรหญิง 245 คน มีจำนวนบ้าน 77 หลังคาเรือน จำนวนครัวเรือน 96 ครัวเรือน (สำนักพัฒนาชุมชนเขตดุสิต) ส่วนชุมชนบ้านญวนสามเสนไม่ได้ขึ้นกับเขตดุสิตจึงไม่มีการเก็บข้อมูลสถิติจำนวนประชากรไว้ จึงใช้ข้อมูลจากที่ทำการโบสถ์ของชุมชน พ.ศ. 2544 มีจำนวนประชากรของชุมชนทั้งสิ้น 4,321 คน จำนวนบ้านเรือน 635 หลังคาเรือน (สัมภาษณ์สุรสิทธิ์ ชุ่มศรีพันธุ์ พ่อเจ้าวัดนักบุญฝรั่งเศสเซเวียร์)

จากจำนวนประชากรของเขตดุสิต ปี พ.ศ.2539 มีจำนวนประชากร 163,572 คน เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรในปีต่อมา พบว่า จำนวนประชากรลดลงตามลำดับ จนถึง พ.ศ. 2545 มีจำนวนประชากรเป็น 155,744 คน ส่งผลให้ความหนาแน่นจาก พ.ศ. 2539 มีความหนาแน่นเป็น 15,872 คนต่อตารางกิโลเมตร ลดลงใน พ.ศ. 2545 เป็น 14,334 คนต่อตารางกิโลเมตร ดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 แสดงจำนวนประชากรของเขตดุสิต พ.ศ.2539 –2545

พ.ศ.	จำนวนประชากร (คน)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)	พื้นที่ (ตร.กม.)
2539	163,572	15,872	10.665
2540	161,995	15,546	
2541	160,243	15,189	
2542	157,331	15,025	
2543	155,744	14,752	
2544	152,872	14,603	
2545	155,744	14,334	

ที่มา สำนักนโยบายและแผน กรุงเทพมหานคร

จากข้อมูลจำนวนประชากรสามารถนำมาคำนวณอัตราเพิ่มประชากรเชิงวงวิริยะพยายาลด้วยสูตรวิธีหาอัตราเพิ่มแบบเรขาคณิต จากสูตร $P_t = P_0(1+r)^n$ โดยที่ n = ค่าประชากร P_0 = จำนวนประชากรปีก่อน P_t = จำนวนประชากรปีหลัง

เมื่อคำนวณแล้วได้อัตราเพิ่มของประชากรแต่ละปี แล้วนำอัตราเพิ่มของทุกปีมาหาค่าเฉลี่ยของอัตราเพิ่มประชากร ในช่วง พ.ศ.2539 – พ.ศ.2545 พบว่าการเปลี่ยนแปลงประชากรในแขวงวชิระพยาบาลมีอัตราการลดลงของประชากรเฉลี่ยต่อปีเท่ากับร้อยละ 1.60 ดังตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 แสดงจำนวนประชากรในแขวงวชิระพยาบาล พ.ศ.2541 – พ.ศ.2545

พ.ศ.	ประชากร (คน)	อัตราเพิ่ม (% ต่อปี)
2539	15,864	
2540	15,571	-1.85
2541	15,272	-1.92
2542	14,998	-1.79
2543	15,179	1.21
2544	14,521	-4.33
2545	14,386	-0.93
อัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปี 2539-2545		-1.60

ที่มา สำนักนโยบายและแผน กรุงเทพมหานคร

3.4.2 สังคมและกิจกรรม

คนกลุ่มเดิมในพื้นที่ของชุมชนวัดราชา ทางด้านคลองวัดราชาธิวาสจะมีความคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี แต่กลุ่มที่เข้ามาอยู่ใหม่ในบ้านทาวน์เฮาส์ด้านคลองท่อ ยังไม่ค่อยมีความสนิทสนมกันมากนัก เพราะเพิ่งเข้ามาอยู่ในพื้นที่และมาเพื่อประกอบการค้าเป็นหลัก จึงไม่ค่อยพบปะพูดคุยกับคนกลุ่มเดิมนัก

ลานหน้าพระอุโบสถของวัดราชาธิวาส ในช่วงเย็นประมาณ 17.30 น. เด็กและผู้ใหญ่ในชุมชนจะพื้นที่นั้นเล่นกีฬา ออกกำลังกายในบริเวณนี้ด้วย ส่วนการรวมตัวของชุมชนวัดราชา เพื่อทำกิจกรรมในโอกาสต่างๆ ได้แก่

1) คณะกรรมการชุมชนวัดราชา โดยคุณทองเยาว์ โทณานนท์ เป็นประธานชุมชน และมีคณะกรรมการชุมชน 7 คน มีวาระ 2 ปี คอยรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยในชุมชน และร่วมตัวทำกิจกรรมในโอกาสหรือเทศกาลสำคัญต่างๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอย

กระทรวง จัดตั้งขึ้นเพื่อพัฒนาชุมชนวัดราชาในด้านต่างๆ แต่ชุมชนนี้ยังไม่ได้รวมถึงผู้ที่อาศัยใหม่ในบ้านทาวน์เฮวส์

2) กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน จัดขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งมีกรรมการกองทุนหมู่บ้านทั้งหมด 15 คน ดำรงตำแหน่งวาระละ 2 ปี มีสมาชิกทั้งสิ้น 35 คน กลุ่มนี้ทำหน้าที่ช่วยเหลือกิจการต่างๆ ของคนในชุมชน

3) กลุ่มออมทรัพย์ สมาชิกของกองทุนหมู่บ้านกู้เงินไปใช้ตามความเหมาะสมได้

4) กลุ่ม อ.ป.พ.ร. ตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือชุมชนรับแจ้งเหตุร้ายต่างๆ และช่วยเหลือชุมชนในด้านป้องกันอัคคีภัย

5) กลุ่มแกะสลักและกลุ่มอาหารไทย เป็นการรวมกลุ่มของแม่บ้านในชุมชนเพื่อแกะสลักผลไม้และอนุรักษ์อาหาร เพื่อไปขายและจัดแสดงในงานต่างๆ ที่ทางเขตและกรุงเทพฯ จัดขึ้น

ชุมชนบ้านญวนสามเสน คนในชุมชนมีทั้งผู้ที่มีเชื้อสายโปรตุเกส เขมร และญวน สมาชิกส่วนใหญ่อยู่ในท้องถิ่นมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ ลักษณะความสัมพันธ์ในสังคมจึงมีความสามัคคี สนิทสนมและคุ้นเคยกัน

การรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย เนื่องจากภายในพื้นที่มีโบสถ์สองแห่ง คือ โบสถ์วัดคอนเซ็ปชันและโบสถ์วัดนักบุญฟรังซิสเซเวียร์ ดังนั้น การรวมกลุ่มกันจึงเป็นกลุ่มบุคคลจากพื้นที่ของแต่ละโบสถ์ แต่เป็นกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์และการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้

1) คณะพลมารี เป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อถวายพระเกียรติมงคลแด่พระเจ้าโดยสมาชิก อาศัยการสวดภาวนาและร่วมมือกันทำงานภายใต้การนำของศาสนจักร ลักษณะการทำกิจกรรมเป็นเพื่อช่วยเหลือคนเจ็บป่วย คนถูกทอดทิ้ง ชักชวนให้มาสวดมนต์ ให้กำลังใจ เชิญชวนผู้ที่มีปัญหาที่วัด และช่วยบาทหลวงในกิจการต่างๆ มีสมาชิกทั้งหมด 12 คน ร่วมประชุมกันเวลา 11.00 น. ทุกวันอาทิตย์

2) กลุ่มผู้อาวุโส ตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สูงอายุในชุมชนได้พบกันอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น พิธีกรรมทางศาสนา กิจกรรมสาธารณกุศล การอบรมให้ความรู้ต่างๆ การท่องเที่ยวร่วมกัน

3) สภาภิบาล เป็นการรวมตัวของคนในชุมชนเพื่อช่วยเหลือดูแลทางด้านสังคมศาสนาของชุมชน รวมถึงการจัดเตรียมกิจกรรมภายในโบสถ์ มีการคัดเลือกคนในชุมชนมาดำรงตำแหน่งต่างๆ ระยะเวลา 5 ปี แบ่งออกเป็นฝ่ายๆ คือ ฝ่ายพัฒนาและปรับปรุงซ่อมแซมในหมู่บ้านซึ่งเป็นที่สาธารณะ ฝ่ายส่งเสริมความเชื่อและพิธีกรรม ฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในหมู่บ้าน ฝ่ายกิจกรรมพิเศษ

4) กลุ่มสหกรณ์เครดิตยูเนียน เป็นการรวมกลุ่มกันในรูปของสหกรณ์ของคนในชุมชน เพื่อให้สมาชิกของสหกรณ์มีการจัดการออมทรัพย์และรับเงินปันผลประจำปี และช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาด้านการเงิน สามารถกู้เงินจากสหกรณ์ได้ การทำกิจกรรมจะมีการประชุมใหญ่ประจำปี

5) กลุ่มคณะนักร้อง เป็นการรวมกลุ่มของเยาวชนในชุมชน เพื่อร่วมกันขับร้องเพลงสรรเสริญพระเป็นเจ้า ในงานพิธีกรรมและงานเฉลิมฉลองในโอกาสต่างๆ และส่งเสริมบรรยากาศของความศรัทธาในการร่วมพิธีมิสซา โดยจะร่วมกันฝึกซ้อมตอนเย็นหรือตามเวลาที่สะดวกลงกันได้

3.4.3 วัฒนธรรมและประเพณี

ชุมชนวัดราชา งานบุญประเพณีเกิดขึ้นในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่

1) พระราชพิธี ในวันถวายผ้าพระกฐิน โดยพระราชพิธีถวายผ้าพระกฐินที่วัดราชาธิวาส เป็นพระราชพิธีพิเศษที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงรับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์จำเพาะ ไม่ทรงพระราชทานให้กรม กอง หรือหน่วยงานใดไปดำเนินการ ถ้าเสด็จด้วยพระองค์เองไม่ได้ ก็ทรงโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงศานุวงศ์ ชั้นผู้ใหญ่ไปแทน

2) วันสงกรานต์ มีพระราชพิธีบำเพ็ญกุศลอุทิศแด่บรรพชน โดยมีพระราชวงศ์ชั้นสูงเสด็จแห่พระองค์ เป็นประจำทุกปี ตลอดมานับเป็นเวลายาวนาน สถานที่บำเพ็ญพระราชกุศลคือ พระอุโบสถและพระวิหารพระอภัยมณี เมื่อเสด็จพระราชพิธีแล้วมีพิธีถวายภัตตาหารเพลแด่พระภิกษุสามเณรทั้งวัด ที่ศาลาการเปรียญ โดยมีพุทธบริษัทร่วมกันเป็นเจ้าภาพและหลังจากพระสงฆ์อนุโมทนาแล้ว มีพิธีสงฆ์น้ำพระพุทธสิหิงค์และเจ้าอาวาส ตามลำดับ

3) วันวิสาขบูชาและวันอาสาฬหบูชา เริ่มต้นด้วยการทำวัตรเช้า ที่ศาลาการเปรียญ ตอนเย็นร่วมกันทำวัตรสวมนต์ระหว่างภิกษุสามเณรและอุบาสก อุบาสิกา พร้อมทั้งเวียนเทียนรอบอุโบสถ

4) งานบุญเดือนสิบ ตรงกับในวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 เป็นงานทำบุญอุทิศกัลปนาผลแด่บรรพบุรุษ ส่วนใหญ่จะมีชาวภาคใต้และคนจากนอกพื้นที่เข้ามาช่วยกันทำบุญ และเมื่อถึงวันงานประชาชนจะไปพร้อมกันที่ศาลาการเปรียญเพื่อร่วมบุญกุศลพร้อมเพรียงกัน เริ่มต้นด้วยการทำบุญตักบาตร และการชิงเปรตเดือนสิบ ซึ่งเป็นการนำขนมพอง ขนมลา พร้อมด้วยเงินเหรียญใส่ไว้ในถาดที่วางไว้ข้างศาลาการเปรียญ เรียกกันว่าลานเปรต แล้วให้เด็กๆ ที่มาร่วมงานมาเก็บเหรียญในถาด

5) งานบุญประเพณีให้ทานไฟ เป็นงานบุญพิเศษที่จัดขึ้นในฤดูหนาว ช่วงเดือนมกราคม ของทุกๆ ปี เมื่อใกล้ถึงวันกำหนด ทางวัดจะแจ้งให้ประชาชนทราบล่วงหน้า โดยช่วงเข้ามิดประชาชนจะไปที่วัด ในสถานที่ที่ทางวัดจัดให้ เพื่อปรุงอาหาร ถวายพระภิกษุ

ชุมชนบ้านญวนสามเสน ประเพณีที่สำคัญของชุมชน ได้แก่

1) พิธีฉลองพระแม่ เป็นวันที่ 24 กันยายนของทุกปี สาเหตุที่กำหนดวันนี้ สันนิษฐานว่าเนื่องจากเป็นวันที่ชาวเขมรบางส่วนเชิญพระแม่ไถ่ทาสหรือพระแม่เดเมย์เซเดย์กลับไปเขมร แต่เกิดปาฏิหาริย์เรือที่เชิญพระแม่แจวไปได้ไม่ไกลก็หยุดนิ่งหาสาเหตุไม่พบ จึงเชื่อว่าอาจเป็นเพราะอำนาจพระแม่ที่ต้องการจะอยู่ที่วัดคอนเซ็บซัญ เพราะสามารถแจวเรือกลับได้ตามปกติ แต่พอแจวไปเรือกลับหยุดนิ่ง ในที่สุดชาวเขมร จึงเชิญรูปพระแม่กลับมาประดิษฐานตามเดิมนับตั้งแต่นั้นมา ในงานวันฉลองพระแม่ ประชาชนมักทำขนมจิ้นคั่วไก่ (ขนมจิ้นน้ำยาไก่) เป็นการฉลอง และจะทำเฉพาะในงานฉลองพระแม่ หรืองานมงคล เช่น งานแต่งงาน เท่านั้น งานฉลองพระแม่ในแต่ละปีนั้น ทางวัดจะจัดตกแต่งสถานที่ประดับประดาด้วยธงทิว และดวงไฟอย่างสวยงาม ประมาณเวลา 18.00 น. ชาวบ้านในชุมชนและบริเวณใกล้เคียงจะมาร่วมพิธีเมื่อทำพิธีสวดในโบสถ์เรียบร้อยแล้ว ประชาชนก็จะร่วมกันนำพระแม่แห่รอบโบสถ์ 1 รอบ เพื่อเป็นการระลึกถึง เมื่อเสร็จพิธีทางวัดจะมีขนมจิ้นคั่วไก่เลี้ยงประชาชนที่มาร่วมงานด้วย

2) ประเพณีเฉลิมฉลองโบสถ์เซนต์ฟรังซิสซาเวียร์ จัดขึ้นต้นเดือนธันวาคม ตรงกับวันเกิดของพ่ออุปถัมภ์ มีการทำพิธีมิสซาในช่วงเช้า และเชิญคนมาร่วมรับประทานอาหาร

3) วันคริสต์มาส มีการร้องเพลงของกลุ่มเยาวชนที่โบสถ์ในตอนกลางคืน ร่วมรับประทานอาหารร่วมกันและจับฉลากของขวัญ ที่โบสถ์ รวมทั้งเล่นเกมส์ จัดขึ้นโดยคณะกรรมการชุมชน และประมาณ 22.00 น. มีการเล่นละครภายในโบสถ์เพื่อรำลึกถึงการประสูติของพระเยซูเจ้า

4) เทศกาลมหาพรต เป็นช่วงเวลา 40 วัน เพื่อเตรียมตัวของคริสตชน ก่อนวันอีสเตอร์ วันเริ่มต้นของเทศกาลนี้เรียกว่า วันพุธรับเถ้า คริสตชนจะมารับเถ้าที่ได้จากการเผาใบลานโปรยลงบนศิระระหว่งพิธีมิสซา เป็นเครื่องหมายแสดงการไว้ทุกข์หรือการกลับใจ ในวันนี้คริสตชนต้องถือศีลอด โดยรับประทานอาหารอิ่มได้เพียงมือเดียว ส่วนอีก 2 มือจะรับประทานอาหารเพียงครั้งเดียวจากปกติ และงดขนม อาหารว่าง งดทางเนื้อสัตว์ปีก และต้องละเว้นนิสัยที่ไม่ดีต่างๆ การจำศีลอดอาหาร การอธิษฐานภาวนา การให้ทานจึงเป็นโอกาสให้คิดถึงความรักต่อพระเจ้า และต่อเพื่อนพี่น้องด้วยการแบ่งปันกัน

5) สัปดาห์ศักดิ์สิทธิ์ เริ่มต้นที่วันอาทิตย์ใบลาน เป็นการรำลึกถึงพระเยซูเดินทางเข้าสู่เยรูซาเล็ม เมื่อถึงวันอาทิตย์เวลา 8.30 น. เป็นเวลาเริ่มพิธีมิสซาสาย คุณพ่อจะทำการเสกใบลานโดยการพรมน้ำเสกที่กองใบลาน และจากนั้นจำทำการแห่ใบลานรอบวัด 1 วัด โดยคุณพ่อนำขบวนแห่และสัตบุรุษที่มาร่วมพิธี และมีพิธีมิสซาตามปกติ

6) วันพฤษภาคมศักดิ์สิทธิ์ อยู่ในช่วงสัปดาห์ศักดิ์สิทธิ์หลังสิ้นสุดเทศกาลมหาพรต เพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์ที่พระเยซูได้ล้างเท้าและเช็ดเท้าให้สานุศิษย์ทั้ง 12 คน ในพิธีมิสซาเวลาค่ำ ผู้

ชายในชุมชนที่มีอายุประมาณ 40-60 ปี จะเป็นตัวแทนสาธุศิษย์ 12 คน เข้าร่วมพิธี เมื่อทำการล้างเท้าเสร็จ จะมีการตีเกราะเป็นสัญญาณว่าพระเยซูถูกจับตัวไปแล้ว ในคืนนี้จะมีตัวแทนของกลุ่มต่างๆ ในชุมชนผลัดกันมาเฝ้าตู้ศีล ซึ่งถือกันว่าเป็นตัวแทนพระเยซูที่กำลังตกอยู่ในอันตราย การเฝ้าศีลนี้ถือว่าการอยู่เป็นเพื่อนพระเยซู มีการสวดภาวนา สลับการร้องเพลง โดยจะผลัดกันเฝ้ากลุ่มละ 30 นาที สิ้นสุดพิธีเวลา 24.00 น. (นวภรณ์ อังสาชน, 2541:67-70)

7) วันศุกร์ศักดิ์สิทธิ์ อยู่ในช่วงปลายสัปดาห์หลังสิ้นสุดเทศกาลมหาพรต เมื่อถึงวันศุกร์ศักดิ์สิทธิ์ เรียกว่า พิธีถอดพระเพื่อรำลึกถึงวันที่พระเยซูทรงถูกทรมานและสิ้นพระชนม์บนไม้กางเขน ในวันนี้ชาวคริสต์ที่ไปอาศัยข้างนอกจะกลับมาร่วมพิธีกรรมเช่นเดียวกับวันคริสต์มาส ชาวคริสต์ในชุมชนร่วมมือกันจัดดอกไม้ตกแต่งรูปพร มีการแสดงละครรำลึกถึงเหตุการณ์ประกอบพิธีกรรมปลดร่างพระเยซูเจ้าลงไม้กางเขน เรียกว่าเป็นพิธีถอดพระ ซึ่งพิธีนี้มีเพียงวัดคอนเซ็ปชันญูและวัดซางตาครูสเท่านั้น

8) เทศกาลอีสเตอร์ เป็นวันอาทิตย์หลังจากวันศุกร์ศักดิ์สิทธิ์ ในวันเสาร์ เวลาค่ำ จะมีพิธีมิสซา มีการเตรียมขวดใส่น้ำ เทียน พวงมาลัย และอาหาร ชาวบ้านจะนำอาหารแห้ง นม ผลไม้ เพื่อร่วมใช้ในพิธีเสกน้ำ เสกไฟและเสกอาหาร ไฟบัสกานี้หมายถึงพระเยซูคริสต์ผู้ทรงชนะความตายแล้ว ไฟที่ใช้เสกนี้ใช้ในการจุดเทียนบัสกาและใช้จุดเทียนของผู้ที่เตรียมจะเป็นคริสตชนในพิธีศีลล้างบาป วันอีสเตอร์นี้ เป็นวันที่ฉลองพระเยซูกลับฟื้นคืนชีพ ศาสนจักรจึงใช้ใช้ในการเป็นสัญลักษณ์ในการเกิดใหม่ มีการแจกไข่ต้มสุกที่ห่อตกแต่งด้วยกระดาษสีต่างๆ ผูกโบว์สวยงาม หลังทำเสร็จแล้ว ใ้รับประทานเพื่อเป็นสิริมงคล (นวภรณ์ อังสาชน, 2541:73 -77)

นอกจากนี้ชุมชนบ้านญวนสามเสนยังคงมีวัฒนธรรมประเพณีด้านที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต

1) พิธีมิสซา มีการประกอบพิธีมิสซาที่โบสถ์วัดนักบุญฟรังซิสเซเวียร์ วันจันทร์ถึงวันเสาร์ เวลาเช้า 6.00 น. เย็น เวลา 19.00 น. ส่วนวันอาทิตย์ เวลาเช้า 6.30 น. 8.30 น. 10.00 น. เย็น 16.00 น. และที่โบสถ์วัดคอนเซ็ปชันญู วันธรรมดาเวลา 7.00 น. วันเสาร์เวลา 17.30 น. วันอาทิตย์เวลา 6.00 น. 8.00 น. และ 17.00 น.

2) การจัดงานศพ เมื่อมีผู้ที่เสียชีวิตคริสตชนไปที่บ้าน เพื่อช่วยสวดศพ หรือกลุ่มพลมารีไปสวดให้ 2 วัน หรือ 5 วัน หรือ 7 วัน แล้วแต่ความต้องการของเจ้าบ้าน แล้วจะตั้งศพที่ศาลาสวดศพ จะทำพิธีสวดภาวนา เมื่อเสร็จพิธีจะเคลื่อนศพไปที่สุสานวัดคอนเซ็ปชันญูหรือสุสานวัดนักบุญฟรังซิสเซเวียร์

ในชุมชนบ้านญวนสามเสน ยังมีเอกลักษณ์ในด้านอาหารที่พบได้เฉพาะในชุมชน ได้แก่ ขนมจีนคั่วไก่และขนมปังปัสแตล ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับกะหรี่ปั๊บ ขนมเหล่านี้จัดทำขึ้นเมื่อมีงานเทศกาลเท่านั้น เช่น งานวันคริสต์มาส งานเฉลิมฉลองวัด เป็นต้น

ตารางที่ 3.4 สรุปลักษณะของชุมชนวัดราชาและชุมชนบ้านญวนสามเสน

ลักษณะทางกายภาพ	ลักษณะทางเศรษฐกิจ	ลักษณะทางสังคม
<p>ชุมชนเป็นย่านพักอาศัยเก่าแก่ภายในเมืองหลวงเป็นที่ตั้งของบ้านเรือน สถานศึกษา ศาสนสถาน พาณิชยกรรม พื้นที่โดยรอบส่วนใหญ่เป็นสถานที่ราชการและสถาบันการศึกษา</p> <p>ที่ตั้งของชุมชนอยู่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยามีสะพานข้ามแม่น้ำอยู่ใกล้กับพื้นที่และมีถนนสายหลักผ่านตลอดจนรถโดยสารประจำทางผ่านหลายสาย จึงทำให้สามารถเข้าถึงตัวชุมชนได้อย่างสะดวก ในขณะที่เดียวกันพื้นที่ยังเป็นที่ตั้งของหลายโรงเรียนจึงทำให้มีปริมาณการสัญจรผู้พื้นที่มากขึ้น แต่ถนนซอยของชุมชนบ้านญวนสามเสนเป็นถนนที่แคบ ปริมาณการสัญจรจึงแออัดในช่วงเวลาเร่งด่วน</p>	<p>อาชีพของคนภายในชุมชนมีความหลากหลาย ทั้งค้าขาย ทำงานบริษัท รับราชการ รับจ้างทั่วไป แต่การค้าขายนับเป็นอาชีพหลักของทั้งสองชุมชน</p> <p>พื้นที่ของชุมชนเป็นย่านพักอาศัยที่ไม่มีตลาดขนาดใหญ่อยู่ภายใน ดังนั้นจึงเป็นตลาดในรูปแบบรถเข็นและแผงลอยขายของเพื่อให้บริการแก่คนในชุมชน ในขณะที่เดียวกันภายในพื้นที่ยังมีการดำเนินกิจกรรมการค้าในลักษณะของอาคารพาณิชย์ และร้านค้าต่างๆ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชาวบ้านในชุมชนที่นำสินค้ามาขายบริเวณด้านหน้าโรงเรียนซึ่งจะคึกคักมากในช่วงเวลาหลังเลิกเรียน</p>	<p>ชุมชนวัดราชาเป็นชาวพุทธที่สภาพสังคมส่วนใหญ่เป็นวิถีชีวิตของสังคมเมืองมากขึ้น เพราะคนกลุ่มเดิมของชุมชนที่ยังรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีและร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ นั้นมีเป็นสัดส่วนที่น้อยกว่า เมื่อเทียบกับคนกลุ่มใหม่ซึ่งมักไม่มีปฏิสัมพันธ์หรือร่วมกันทำกิจกรรมภายในพื้นที่ จึงทำให้ระบบความเป็นชุมชนเดิมค่อยๆ จางหายไป</p> <p>ชุมชนบ้านญวนสามเสนเป็นสังคมคริสต์ที่ดำรงความเข้มแข็งจวบจนถึงปัจจุบัน เพราะยังคงประกอบพิธีทางศาสนาอย่างเคร่งครัด มีโบสถ์เป็นศูนย์กลางของชาวบ้าน ถึงแม้จะเป็นชุมชนที่อยู่ในเมืองหลวงแต่สภาพของสังคมยังมีความคล้ายกับสังคมในชนบทเพราะชาวบ้านยังคงสามัคคี ช่วยเหลือกันและรู้จักกันเป็นอย่างดี</p>